

BEATA SIWEK

BIAŁORUSKA PRZESTRZEŃ LITERACKA I KULTUROWA W NAUKOWEJ REFLEKSJI PROF. RYSZARDA ŁUŻNEGO

Zainteresowania naukowe prof. Ryszarda Łużnego były niezwykle rozległe, obejmowały folklor rosyjski, literaturę i kulturę staroruską, literaturę rosyjską wieku XVII i XVIII, rosyjską literaturę i myśl religijno-filozoficzną XIX w., współczesną literaturę rosyjską, dzieje słowianoznawstwa rusycystycznego i ukraïnistycznego, wpływ chrześcijaństwa na kulturę narodów wschodniosłowiańskich, komparatystykę polsko-wschodniosłowiańską, a także translatołogię. W tak szeroko zakrojonym obszarze badawczym nie zabrakło miejsca na problematykę białorutenistyczną, która – można by rzec – była w latach siedemdziesiątych XX wieku, właściwie dopiero odkrywana i przyswajana przez polskich sławistów – Franciszka Sielickiego, Telesfora Poźniaka, Aleksandra Barszczewskiego, Bazylego Białokozowicza, Alberta Bartoszewicza. To dzięki inicjatywie Profesora w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, z którym, był związany od roku 1982, najpierw jako kierownik Międzywydziałowego Zakładu Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską, a potem jako kierownik Instytutu Filologii Słowiańskiej na Wydziale Nauk Humanistycznych, uruchomione zostały studia sławistyczne. Już od pierwszego roku akademickiego, to jest od roku 1989, studia były prowadzone w trzech specjalnościach – rusycystycznej, ukraïnistycznej i białorutenistycznej. Tę ostatnią wybrała wcale niemała, bo aż dziesięcioosobowa grupa. Swoim białorutenistycznym zainteresowaniem prof. Łużny dał wyraz nie tylko w publikacjach naukowych, ale przede wszystkim w prowadzonych w na-

szej Uczelni zajęciach dydaktycznych, w których miałam przyjemność uczestniczyć. Przypomnę, że obok zajęć obligatoryjnych dla całej sekcji filologii słowiańskiej – wykładów z historii literatury staroruskiej i konwersatorium z kultury duchowej Słowian Wschodnich, prof. Łużny prowadził też zajęcia specjalistyczne dla białorutenistów – wykład z literatury białoruskiej XIX i początku XX wieku oraz seminarium magisterskie. Bez wątplenia jednym z najważniejszych osiągnięć Ryszarda Łużnego był sposób postrzegania literatury i kultury białoruskiej, świadomość jej wspólnych korzeni z literaturą i kulturą rosyjską i ukraińską, z jednej strony, ale też umiejętność dostrzegania znaczących różnic w obrębie poszczególnych literatur narodowych. We wstępie do antologii *Literatura staroruska*, którą prof. Łużny zredagował wspólnie z Wiktorem Jakubowskim czytamy:

Dorobek kulturalny Rusi Kijowskiej jest wspólnym dobrem wszystkich Słowian wschodnich, dziedzictwem niezwykle cennym tych trzech narodów, które w wyniku skomplikowanych procesów historycznych, narodowościowych, kulturowych i językowych wyodrębniły się z pnia narodowości staroruskiej i które, słusznie odwołując się do wspólnej tradycji, na jej podstawie budowały swe własne narodowe piśmiennictwa – rosyjskie, ukraińskie i białoruskie¹.

Słowa te, wielokrotnie później powracające w naukowej refleksji Profesora, stanowią syntezę jego spojrzenia na obszar Wschodniej Słowiańszczyzny, jego rozumienia miejsca kultury i literatury białoruskiej we wschodniosłowiańskim żywiole kulturowym.

Znamienne, że w obliczu konsekwentnie manifestowanej w literaturoznawstwie wschodniosłowiańskim okresu radzieckiego, i to zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami, wyższości kultury rosyjskiej nad białoruską i ukraińską, prof. Łużny z ogromną pieczołowitością, naukową precyzją, a także z prawdziwą dociekliwością potrafił dostrzec i opatrzyć odpowiednim komentarzem te zabytki piśmiennictwa doby staroruskiej, które miały białoruski rodowód. Do takich zaliczył m.in. *Żywot św. Eufrozyny Połockiej*, jeden z pierwszych zabytków piśmiennictwa starobiałoruskiego. Eufrozyna Połocka, córka księcia połockiego Światosława, wnuczka Wsiesława Czarodzieja, święta Kościoła prawosławnego, była szczególną czcią otaczana na Białorusi już w XII wieku. Jak podkreślał prof. Łużny, założone przez Eufrozinę w Połocku dwa klasztory prawosławne stały się

---

¹ R. Ł u ż n y, *Wstęp*, [w:] *Literatura staroruska. Wiek XI-XVII. Antologia*, oprac. W. Jakubowski, R. Łużny, Warszawa 1971, s. 16.

nie tylko ośrodkami życia monastycznego, ale też ważnymi dla mieszkańców ziem białoruskich ośrodkami życia kulturalnego. Przedmiotem refleksji prof. Łużnego były także teksty religijne prawosławnego biskupa Cyryła Turowskiego, zwanego powszechnie „ruskim Złotoustym”, autora modlitw, pouczeń (*Przypowieść o człowieczej duszy i o ciele*, *Opowieść o człowieku świeckim i o monastycyzmie* oraz *Opowieść o stanie monastycznym*) i znanych na całej Rusi homilii na niedziele i święta cyklu paschalnego. Profesor w swoich rozważaniach nie zatrzymywał się jednakże tylko na właściwościach strukturalno-artystycznych wspomnianych tekstów, ale podkreślał ich głęboki związek z duchową tradycją bizantyjską. Do ważnych utworów piśmiennictwa starobiałoruskiego zaliczał także *Powieść o królewiczu Bowie*, utwór wywodzący się z francuskiego poematu rycerskiego XIII wieku. Jak podkreślał, a co zaznacza także w swym opracowaniu tekstu zamieszczonym we wspomnianej *Antologii*, Wiktor Jakubowski, to właśnie na podstawie przekładu białoruskiego powstała w połowie XVI wieku rosyjska wersja tego utworu, której późniejsze redakcje zaczęły nabierać cech rosyjskich². Badacz zauważa ponadto, że liczne odrębności językowe i kulturowe, obecne na płaszczyźnie struktury, tematyki i stylu owego utworu, są niezwykle pomocne w określeniu odmienności etnicznych, obyczajowych, cywilizacyjnych i duchowych narodów wschodniosłowiańskich.

Wiele uwagi poświęcił prof. Łużny wywodzącym się z Białorusi i Ukrainy, pisarzom kręgu Akademii Kijowsko-Mohylańskiej: Symeonowi Połockiemu, Łazarzowi Baranowiczowi i Teofanowi Prokopowiczowi. Symeona Połockiego (1629-1680) określa mianem pisarza białorusko-ukraińsko-rosyjskiego, postać „w życiu różnych części ziem ruskich znaczącą”, jako czołowego okcydentalistę i znawcę uczoneści polsko-łacińskiej³. Profesor przypomina, iż Symeon Połocki urodził się na Białorusi i z Białorusią był związany w sposób szczególny. Po ukończeniu Kolegium Mohylańskiego i studiach u Jezuitów w Wilnie wstąpił do klasztoru w Połocku i tam pracował jako nauczyciel miejscowej szkoły brackiej. Białoruskie pochodzenie Połockiego dało o sobie znać także na płaszczyźnie językowej poszczególnych tekstów. Jego wiersze religijne i okolicznościowe pisane były nie tylko w języku polskim, ale też „w książkowym języku ruskim o cechach językowych białoruskich”⁴. Podobnie styl tekstów Symeona Połoc-

² *Повесть о Бове-королевиче*, [w:] *Literatura staroruska*, s. 158.

³ „*Akathysty polskie*” – *ekumeniczna poezja religijna*, [w:] *Chrześcijański Wschód a kultura polska*, red. R. Łużny, Lublin 1989, s. 256.

⁴ *T e n ż e*, *Wstęp*, s. 165.

kiego, zarówno w obrębie słownictwa, jak i form gramatycznych i cech fonetycznych, wskazuje na swoisty synkretyzm cech staroruskich, cerkiewnosłowiańskich oraz osobliwości ówczesnej mowy ukraińskiej i białoruskiej, ulegających mocnym wpływom polszczyzny.

Na uwagę zasługują też rozważania Ryszarda Łuźnego poświęcone utworowi, wywodzącego się z Białorusi, Hipacego Pocięja – *Parenetica jednego do swej Rusi*. Jak zauważa Badacz, ten nieznany poetycki utwór zapomnianego rusko-polskiego pisarza czasów renesansowo-barokowych należy traktować nie tylko jako dzieło autonomiczne, mogące funkcjonować samodzielnie, ale też jako część tak ważnego religijno-piśmienniczego przedsięwzięcia pisarza⁵, a także jako ważny zabytek religijno-polemicznego piśmiennictwa starobiałoruskiego, nieprzecenionego – jak podkreślał – dla badaczy piśmiennictwa białoruskiego doby najstarszej, w szczególności tych, którzy dążą do zrekonstruowania dziejów swojej literatury ojczyznej. Jak wiadomo, Hipacy Pocięj, autor wielu utworów polemicznych (m.in. *Respons Hipacego Pocięja na list Melecjusza, patriarchy aleksandryjskiego* (1599), *Obrona św. synodu florenckiego* (1603), *Poselstwo do papieża rzymskiego Sixta III od duchowieństwa i od książąt i panów ruskich z Wilna roku 1476*(1605)) był czołowym białoruskim publicystą unijnym, autorem licznych kazań i pouczeń, a swoje utwory wydawał nie tylko w języku białoruskim, ale i w polskim. Jednakże jego spuścizna literacka, choć tak bogata, w latach 90. XX wieku była jeszcze mało znana. A zatem poczynione przez prof. Łuźnego spostrzeżenia, stanowiły znaczący i oryginalny wkład w rozwój badań białorusystycznych.

Przytoczone przykłady stanowią świadectwo tego, iż szczególna uwaga prof. Łuźnego skoncentrowana była na tych tekstach literatury starobiałoruskiej, które w sposób szczególny uobecniały problematykę religijną, czy szerzej religijno-filozoficzną, które stanowiły przejaw życia duchowego Białorusinów. Ważność tej problematyki badacz podkreślał wielokrotnie. To ona stanowiła główną inspirację dla wydanej w 1995 roku antologii *Słowo o Bogu i człowieku. Myśl religijna Słowian Wschodnich doby staroruskiej*. We wstępie do wspomnianej publikacji Profesor pisze:

---

⁵ T e n ż e, *Adama Hipacego Pocięja „Parenetica”*. Z nowych odczytań najdawniejszej ruskiej literatury religijno-polemicznej, [w:] *Unia brzeska. Geneza, dzieje i konsekwencje w kulturze narodów słowiańskich*, red. R. Łuźny, F. Ziejka, A. Kępiński, Kraków 1994, s. 356.

Dając jej bowiem tytuł *Słowo o Bogu i człowieku* – w dosłownym i przerośnym, głębszym tego pierwszego wyrazu formuły tytułowej znaczeniu – [autor –B.S.] pragnął w ten sposób wydobyć i uogólnić tym samym w jakiejś lapidarnej, a równocześnie obrazowej formule słownej najgłębszy, najistotniejszy sens tak całego owego staroruskiego piśmiennictwa, z którego się wywodzą wszystkie trzy późniejsze wschodniosłowiańskie literatury narodowe, nowożytne, więc piśmiennictwo nie tylko Rosjan samych, ale i Ukraińców, i Białorusinów, jak i tej jego części czy dziedziny, która w sposób specjalny jeszcze, inny niż cała owego piśmiennictwa dawnego reszta, przesycona chrześcijańskimi treściami religijnymi oraz normami etycznymi, spełniała równocześnie rozmaite funkcje „okołokościelne”, służyła rzeczywiście – poprzez swoje tak teologiczne jak i antropologiczne ukierunkowanie oraz proeklezyjalne zaangażowania lub funkcje – „myślenia i mówienia o Bogu i człowieku”⁶.

Profesor Łużny był nie tylko zatem – jak zaznacza Jan Orłowski – „pionierem w inicjowaniu i prowadzeniu szeroko zakrojonych badań nad kategorią chrześcijańskiego *sacrum* w literaturze rosyjskiej”⁷, ale też inicjatorem owych badań w odniesieniu do kultury i literatury białoruskiej. Podejmując badania nad wschodniosłowiańskimi akatystami, którym poświęcił artykuł „*Akathysty polskie*” – *stroniczki z dziejów ekumenicznej poezji religijnej w Polsce*, prof. Łużny zauważa, że owe formy pieśni o złożonej strukturze hymnograficznej, które od początku XVI wieku zaczynają pojawiać się w postaci samodzielnych druków, nieodmiennie towarzyszyły praktyce liturgicznej i stylowi pobożności na Rusi, a z czasem także we wszystkich jej regionach narodowo zróżnicowanych – ziemiach Rusi Moskiewskiej, Ukrainnej i Białej. Łużny podkreśla zróżnicowanie wyznaniowe ludności zamieszkującej ziemie białoruskie, wchodzące w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego i wskazuje na istotną rolę unii brzeskiej (1596) w kształtowaniu się struktury wyznaniowej tego obszaru etnicznego i kulturowego. Badacz przypomina także, że po raz pierwszy ruski *Akatyst* ukazał się drukiem już w roku 1525 w Wilnie, staraniem „nie byle kogo, bo samego ks. F. Skaryny”⁸. Powyższe stwierdzenie ma charakter zdecydowanie wartościujący, jest wyrazem uznania dla wkładu Skaryny w rozwój piśmiennictwa białoruskiego. Warto przypomnieć, że Franciszek Skaryna był jednym z najbardziej znanych przedstawicieli kultury humanistycznej na Białorusi. Około 1517 roku założył

---

⁶ *Słowo o Bogu i człowieku. Myśl religijna Słowian Wschodnich doby staroruskiej*, wybór, tłum. i oprac. R. Łużny, Kraków 1995, s. 5-6.

⁷ Ryszard Łużny jako inicjator zmian programowych w badaniach literatur wschodniosłowiańskich (*Szkic do portretu uczonego*), „Roczniki Humanistyczne” 48-49(2000-2001), z. 7, s. 147.

⁸ „*Akathysty polskie*”, s. 254-255.

w Pradze drukarnię, w której 6 sierpnia tegoż roku wydał pierwszą książkę – *Psalterz* – przetłumaczoną przez niego na język starobiałoruski. W sumie w ciągu ponadczwartej działalności w Pradze wydał dwadzieścia dwie księgi biblijne. Na początku lat dwudziestych XVI wieku Franciszek Skaryna opuścił Pragę i zamieszkał w Wilnie, gdzie w domu najstarszego burmistrza wileńskiego, Jakuba Babicza, założył pierwszą drukarnię w Wielkim Księstwie Litewskim. Około 1522 roku wydał w niej *Małą książeczkę podrózną*, a trzy lata później, w 1525 roku wydrukował ostatnią swoją książkę – *Apostol*.

Także w wydanym w 1994 roku skrypcie, *Pierwsze tysiąclecie chrześcijaństwa (988-1988) na ziemiach Wschodniej Słowiańszczyzny. Od Rusi Kijowskiej do Rosji, Ukrainy i Białorusi*, napisanym z myślą o uczestnikach zajęć konwersatoryjnych z dziejów kultury duchowej Słowian Wschodnich, prof. Łużny skrupulatnie, w układzie chronologicznym, odnotowuje te fakty odnoszące się do życia religijno-kościelnego Białorusinów, które miały najistotniejszy wpływ na kształtowanie się tożsamości religijnej tego obszaru kulturowego (powstanie pierwszych świątyń na ziemiach białoruskich, działalność św. Eufrozyny Połockiej, pisarstwo religijne Cyryla Turowskiego, wzmożenie oddziaływania katolicyzmu na ziemię ruskie wchodzące w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego w wyniku unii krewskiej, powstawanie pierwszych bractw religijnych w Wilnie, działalność literacka i wydawnicza Skaryny, konsekwencje unii brzeskiej i wiele innych)⁹. A zatem Profesor wiele uwagi poświęcał roli Białorusinów w tworzeniu duchowej kultury Słowiańszczyzny Wschodniej. Miał też głęboką świadomość faktu, iż literatura może służyć i służy ewangelizacji. Warto podkreślić, że w literaturoznawstwie białoruskim zaledwie od kilkunastu lat podejmowane są kwestie, którymi Profesor pasjonował się już w latach 70. ubiegłego wieku. W obrębie jego zainteresowań pozostawały teksty, które – jak podkreślał – były dla niego przejawem jednorazowych, niepowtarzalnych aktów twórczych, pisarskich, „wykwitem specjalnych, wyjątkowych okoliczności – sytuacji, zdarzeń, przeżyć – mobilizujących głębię myśli, dojrzałość sądów, skalę napięć i siłę przeżyć emocjonalnych i duchowych, sfery religii, wiary, kultu oraz etyki dotyczących”¹⁰.

Nie omijał prof. Łużny kwestii wzajemnych powiązań kultury i literatury białoruskiej z polskim, rosyjskim czy ukraińskim obszarem kulturowym, prezen-

⁹ *Pierwsze tysiąclecie chrześcijaństwa (988-1988) na ziemiach Wschodniej Słowiańszczyzny. Od Rusi Kijowskiej do Rosji, Ukrainy i Białorusi*, oprac. R. Łużny, Lublin 1994, s. 48.

¹⁰ *Słowo o Bogu i człowieku*, s. 11.

tując przy tym zawsze bogaty materiał faktograficzny, potwierdzający zasadność przedstawionych analiz i interpretacji. Podkreślał wielokrotnie, że związki kultury polskiej ze światem wschodniosłowiańskim, „ruskim”, czyli m.in. z geograficzno-kulturową Białorusią, warunkowane były nie tylko geopolitycznym sąsiedztwem i kontaktami natury narodowo-państwowej, ale też trwającym kilka wieków współżyciem w warunkach wielokulturowej i wielonarodowej Rzeczypospolitej Obojga Narodów, zróżnicowanej pod względem językowym i religijnym. Wykłady Profesora, poświęcone zarówno literaturze starobiałoruskiej, jak i białoruskiej literaturze XIX i początku XX wieku, daleko wykraczały poza tematykę poruszaną w dostępnych wówczas podręcznikach do historii literatury białoruskiej. Swoją uwagę Uczony kierował także na powstające obficie w pierwszej połowie XIX wieku białoruskie teksty anonimowe – trawestacje i hutarki. Stałym komentarzem do poszczególnych zagadnień było wskazanie na fakt istnienia paralelnych zjawisk i procesów, jakim podlegały literatury wschodniosłowiańskie u schyłku XVIII i w XIX wieku. Wiele uwagi poświęcił Profesor tekstom *Eneida odwrócona* (*Eneida na odwyrtkę*) i *Taras na Parnasie*, które należą do najciekawszych przykładów białoruskich tekstów trawestacyjnych. Podkreślał również podobieństwo białoruskiej anonimowej *Eneidy*, ukraińskiej *Eneidy* Iwana Kotłarskiego oraz rosyjskiej *Eneidy* Nikołaja Osipowa. Utkwił mi także w pamięci zachwyt Profesora nad tekstem XIX-wiecznego poety „jednego wiersza” Pauluka Bahryma – *Zajhraj, zajhraj chłopczka mały*. W tym z pozoru niezbyt interesującym wierszu białoruskiego poety Profesor dostrzegł nie tylko niezwykłą warstwę rytmizacyjną – wiersz pisany czterostopowym trochejem, a zatem tym systemem wersyfikacyjnym, który w pierwszej połowie XIX wieku spotykany był w poezji białoruskiej stosunkowo rzadko – zastosowaną w utworze transakcentację metryczną, ale także wskazał na silny związek owego utworu z białoruską twórczością ustną, zwłaszcza w obszarze wierzeń ludowych (pojawiają się tu obrazy wilkołaka i nietoperza; zgodnie z wierzeniami słowiańskim, jeśli nietoperz usiądzie na dziecko, to ono nie urośnie). Profesor Łużny był także promotorem ośmiu prac białorutenistycznych, wypromowanych w 1994 roku. Tematy owych prac: (*Problematyka miłości i śmierci w poezji Maksyma Bohdanowicza, Władysław Syrokomla* (Ludwik Kondratowicz) *a Białoruś, Białoruś w dziele Kazimierza Mośzyńskiego*, *Kultura ludowa Słowian*”, *Bajka obyczajowa w dziele Michała Fedorowskiego*, *„Lud białoruski”*, *Białoruś w publicystyce Leona Wasilewskiego*, *Białoruska ludowość i obyczajowość w piśmiennictwie polskim w okresie romantyzmu*, *Białoruś na łamach „Kamieny” 1933-1993*, *Polskie wiersze Janka Kupały*)

w pełni potwierdzają komparatystyczne, folklorystyczne i recepcyjne zainteresowania Profesora, które przejęliśmy bez zastrzeżeń, zresztą z dobrym skutkiem.

Białorutenistyczne pasje prof. Łuźnego dały o osobie znać także na poziomie jego działalności organizacyjnej. Profesor był inicjatorem dwóch ważnych dla nas, studentów slawistyki o specjalności białoruskiej, spotkań naukowych. 26 kwietnia 1993 roku na jego zaproszenie w naszej uczelni gościł białoruski poeta Jan Czykwin, członek istniejącego od 1958 roku Białoruskiego Stowarzyszenia Literackiego „Białowieża”, natomiast 19 grudnia 1994 roku odbyło się spotkanie ze znanym białoruskim historykiem Jerzym Turonkiem, połączone z promocją jego monografii pt. *Białoruś pod okupacją niemiecką*.

Profesor Łuźny był wieloletnim członkiem Międzynarodowej Asocjacji Białorutenistów, której przez wiele lat przewodniczył wybitny historyk literatury białoruskiej Adam Maldzis. Ten białoruski badacz literatury polsko-białoruskiego pogranicza, tłumacz literatury polskiej na język białoruski, był wielokrotnie zapraszany przez prof. Ryszarda Łuźnego na organizowane w Uniwersytecie Jagiellońskim konferencje slawistyczne. Adamowi Maldzisowi zawdzięcza prof. Łuźny znajomość z białoruskim poetą i dramaturgiem Uładzimirem Karatkiewiczem, z którym poznał się w Krakowie w 1971 roku. Adam Maldzis odnotowuje ów fakt w opublikowanej niespełna trzy lata temu monografii *Жыццё і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча. Партрэт пісьменніка і чалавека*: „А напярэдадні здарылася вось што. Польскія сябры арганізавалі ў наш гонар «прыём» у кафэ «Літаратурнае» на Плянтах. Прыйшоў з універсітэта прафесар Лужны, нейкі барадаты паэт”¹¹. Nazwisko profesora Łuźnego pojawiło się także w jednym z listów Uładzimira Karatkiewicza do slawisty, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, Zdzisława Niedzieli z 12 stycznia 1972 roku, w którym ten pisze: „Адаму поздравления передал. Он очень хорошо вспоминает тебя Краков. Привет шаноўным Лужнаму и Корнхаўзену. Рад, что повелись тебе «Каласы»”.

Podsumowując, pragnę zaznaczyć, że wkład prof. Łuźnego w rozwój badań białorutenistycznych w Polsce jest nieprzeceniony, a zainicjowana przez niego i konsekwentnie realizowana koncepcja studiów slawistycznych stanowiła wyraz głębokiej świadomości naukowej badacza i jego przeświadczenia o istotnej roli „tych braci naszych najmniejszych” w kształtowaniu kulturowego i literackiego oblicza Słowiańszczyzny Wschodniej.

---

¹¹A. Мальдзіс, *Жыццё і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча. Партрэт пісьменніка і чалавека*, Мінск 2010, s. 109.

**БЕЛОРУССКОЕ ЛИТЕРАТУРНОЕ И КУЛЬТУРНОЕ ПРОСТРАНСТВО
В НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЯХ ПРОФЕССОРА РЫШАРДА ЛУЖНОГО****Резюме**

Статья посвящена научным интересам профессора Рышарда Лужного, которые охватывают не только русский фольклор, литературу Древней Руси, русскую литературу XVII и XVIII веков, русскую литературу и религиозно-философскую мысль XIX века, современную русскую литературу, истории русского и украинского славяноведения, но и белорусскую литературу и культуру. Как показывает автор, внимание профессора Лужного было сосредоточено на тех текстах белорусской литературы, которые особым способом отражали религиозную, или, более широко, религиозно-философскую проблематику, которые были проявлением духовной жизни белорусов. В концепции Рышарда Лужного белорусская культура является неотъемлемой частью восточно-славянской культуры, полностью оригинальной и ценной.

**THE BELARUSAN LITERARY AND CULTURAL SPACE
IN THE SCIENTIFIC REFLECTION OF PROFESSOR RYSZARD ŁUŻNY****S u m m a r y**

This article is devoted to the scientific interests of Professor Ryszard Łużny, which covered such domains as Russian folklore, Old Russian literature and culture, 17th and 18th-century Russian literature, 19th-century Russian literature and religious-philosophical thought, contemporary Russian literature, history of the Russian and Ukrainian-related domains within Slavic Studies as well as Belarusian literature and culture. As proved by the author, Łużny was particularly attracted by these Ukrainian texts which dealt with religious or philosophical problems, and which were literary representations of the Belarusian spirituality. In Ryszard Łużny's view, Belarusian culture is an integral part of the East-Slavic cultural heritage, autonomous and authentic in its value.

Translated by Konrad Klimkowski

Słowa kluczowe: kultura białoruska, literatura staroruska, duchowość, wielojęzyczność, komparatystyka.

Ключевые слова: белорусская культура, древнерусская литература, духовность, многоязычие, сравнительные исследования.

Key words: Byelorussian culture, Old Russian literature, spirituality, multilingualism, comparative study.